

מדינת ישראל ככור היתוך

מי בפנים? מי בחוץ? – דיון בגבולות הקולקטיב

מוכל – included
מורכב – complex
מגדיר – defines

מי הוא הישראלי? מי מוכל בתוך ה"אנחנו" ומי בחוץ. הדיון הזה מורכב ביותר, כי תמיד חשוב לשאול את השאלות מי מגדיר? מתי? (באיזו תקופה היסטורית) את מי נשאל? מהו הקונטקסט החברתי פוליטי? גבולות הקולקטיב משתנים כאשר אנו מתייחסים לקבוצות שונות – מיהו הקולקטיב שאותו רוצים להגדיר? לדוגמא, מה גבולות הקולקטיב של אזרחי מדינת ישראל? מה גבולות הקולקטיב של החברה היהודית? מי נחשב "צבר"?

**"ישראל היא מדינה יהודית כמו שדנמרק היא מדינה דנית
ונורווגיה מדינה נורווגית"
א.ב. יהושע**

מושגים

כור היתוך – melting pot
מושג – term
מדיניות – policy
להטמיע – to implement
השלת – shedding
המאפיינים – characteristics
מיזוג – merging
מגוון – diverse
נורמות – norm
ערכים – values

כור היתוך: מושג המתייחס למדיניות שמבקשת להטמיע את העולים תוך כדי השלת המאפיינים התרבותיים הייחודיים להם ומיזוגם לתוך מודל קיים של זהות ("צבר"). העולים עוברים דה-סוציאליזציה – השלת זהות קודמת על מגוון מאפייניה, ורה-סוציאליזציה – למידה מחדש של נורמות, ערכים, התנהגות ועוד.

ליישם – to implement
חומרים – materials
אחיד – uniform
לבטל – to cancel
לותר – to give up
ייחודי – unique

קערת סלט – מודל שבו מנסים ליישם מדיניות של עירוב זהויות. בניגוד לכור היתוך שבו "מתיכים" את כל החומרים השונים יחד ויוצרים משהו אחיד וחדש, במודל של "קערת סלט" מערבבים את כל החומרים יחד מבלי לבטל ולותר על הייחודי לכל אחד.

הכרה – recognition
תמיכה – support
נבדלות – separate, different
מסייעת – עוזרת
להנציח - to perpetuate
מקצה – allocates
אמצעים – means
תנאים – conditions

רב-תרבותיות – מדיניות של הכרה, קבלה ותמיכה בשונה, בקבוצות נבדלות תרבותית וחברתית, מבלי למזגן יחד. המדינה תומכת ומסייעת לקבוצות השונות לשמור, לקיים ולהנציח את תרבותן הייחודית ומקצה לקבוצות השונות את האמצעים והתנאים המסייעים לשם כך.

מדינת ישראל: כור היתוך או רב-תרבותיות

מה היו היתרונות בתפיסה של כור היתוך? אילו מטרות שירתו?

מה יכולות להיות ההשלכות של מדיניות כור היתוך?

מה היתרונות של התפיסה הרב-תרבותית ומהן השלכותיה?

מהם החסרונות ו/או הקשיים של התפיסה הרב-תרבותית?

יתרונות – advantages
תפיסה – apprehension,
understanding
השלכות – implications
חסרונות – disadvantages

מיגזר – sector

הכלה – inclusion, containment
הדרה – exclusion
משא ומתן – negotiations

תדיר – תמיד

נסיבות – circumstances
רגישות – sensitivity
טמונה – is concealed
מצוקה – קושי
חשות – מרגישות
חיונית – essential
לגבש – to formulate
מיתווה – draft, layout

ויתור – concession
שילוב – integration
תפיסות – apprehensions
השתייכות – belonging

עדות – ethnic groups
בתי חרושת – factories
מעולם לא – אף פעם
מקצועות – professions

בזוי – despised, worthy of contempt

מדוע משתנים גבולות הקולקטיב? כשדנים בגבולות הקולקטיב אנחנו מתייחסים לקבוצות, קהילות, מיגזרים שונים: ערבים-יהודים, דתיים – חילוניים, אשכנזים-מזרחיים, עולים – ותיקים. לכל קונפליקט כזה יש את "דיון הגבולות" שלו. כאשר מגדירים קולקטיב, באופן טבעי, עוסקים בשאלה מי בפנים (הכלה) ומי בחוץ (הדרה). חברה מנהלת משא ומתן תמידי על הגבולות החברתיים, התרבותיים, הערכיים, הנורמטיביים וכו'. גבולות אלו אינם קבועים אלא משתנים תדיר. בתקופות שונות בהיסטוריה ובנסיבות חברתיות-פוליטיות שונות, הגבולות משתנים. לנו, כאזרחים, חשוב להבין את הדינמיות הזו, על הרגישות הרבה שטמונה בדיון שכזה על מנת להכיר במצוקתן של קבוצות שונות באוכלוסייה שחשות לפעמים "בחוץ".

מדיניות כור היתוך למשל, הייתה חיונית כדי לגבש מיתווה בסיסי משותף לחברה הישראלית.

לאחר דור עולות שאלות של מחיר הויתור על זהות עצמית בתהליך השילוב החברתי. תפיסות פלוראליסטיות ורב תרבותיות מאפשרות זהויות חלקיות והשתייכות בו זמנית למספר קהילות.

היגדים מאת דוד בן גוריון

ראיון עם בן גוריון "קשיי הקליטה יפוגו בדור השני" – הארץ 2.10.59

- "ראיתי פועלים מעדות המזרח בבתי חרושת... הם פועלים מצויינים. הם מעולם לא היו פועלים, מעולם לא עבדו במקצועות האלה והם פועלים מצויינים".
- "יש יוצאי עדות המזרח שאינם רוצים לעבוד, שאצלם עבודה זה דבר בזוי. יש כאלה שזה משתנה אצלם בארץ, ויש כאלה שזה לא משתנה".

- "ראיתי את הדור הצעיר והזקן. הזקן איננו יודע אף מילה עברית, הוא כבר לא יהיה אחר, אבל הצעירים דומים לנו"

היגדים נוספים להמחשת מושג ככור ההיתוך:

"... ציפו מן המהגרים לנטוש את מסורותיהם ולהיטמע בתרבות העל הלאומית. הנחת היסוד הבלתי מעורערת הייתה, שחברה דמוקרטית וטכנולוגית איננה יכולה בשום אופן להכיל בתוכה מסורות שמרניות, פטריאכליות ודתיות"

"...החברה שהקימו האבות המייסדים ככור היתוך שבמרכזו עמד, או היה אמור לעמוד, הצבר, יליד הארץ, בדמותו הכמעט אלוהית, שילוב מופלא של לוחם ואיש אדמה – היא היום חברה רב אתנית ורב תרבותית" (מתוך: הזהות הישראלית כזהות של חברת מהגרים. שלמה בן עמי. בתוך: דת ולאומיות בישראל ובמזרח התיכון. עורך: נרי הורוביץ. עמ' 225-234)

"תרבות המעגל שטופחה כסמל לחברותא של הפלמ"ח ושל תנועות הנוער הייתה גם לסמל של סגירות ושל הוצאה אל מחוץ למעגל את כל מי שלא היה שייך לתרבות זו, שהסמלים של ארץ-ישראל הישנה לא דיברו אל ליבו."

(מתוך: מדור הפלמ"ח לדור ילדי הנרות: זהות ישראלית בהשתנות. אניטה שפירא. בתוך: מלחמות, מהפכות וזהות דורית. עורך: יוסי מאל. עמ' 131)

מתוך:

<http://www.rabincenter.org.il/Web/He/Educationalactivities/Kits/10kit/Gate3/Default.aspx>

ציפו – it was expected
לנטוש – to abandon
להיטמע – to implement, to assimilate
הנחת היסוד – the basic assumption
בלתי מעורערת – undisputed
שמרניות – conservative

מופלא – wonderful, amazing

טופחה – was nurtured
חברותא – circle of friends
הוצאה – removal